

## **Kritik mot Kriminalvården, häktet Beateberg, för långsam befordran av en försändelse. Även uttalanden om skyddet för intagnas identitet**

---

### **Anmälan**

I två anmälningar som kom in till JO i juni respektive augusti 2023 förde AA fram klagomål mot Kriminalvården, häktet Beateberg, och vissa tjänstemän där. Han anförde huvudsakligen följande.

Personal i häktet har sagt hans efternamn i gemensamma utrymmen. En medintagen kollade upp honom vilket medförde obehag. Efter att det inträffat bad han personalen om en lösning för att hans identitet fortsättningsvis inte skulle röjas. Han fick till svar att det utifrån ett säkerhetsperspektiv är av yttersta vikt att identifieringen av intagna sker på ett korrekt sätt och att det därför inte är tillräckligt att identifiering sker med t.ex. endast intagningsnummer. Vidare informerades han om att Kriminalvårdens verksamhetsställen – enligt såväl JO som Kriminalvårdens jurister – själva får bestämma om de vill använda sig av för- eller efternamn, förutsatt att den intagne inte har skyddad identitet.

Han och andra intagna har i två månaders tid begärt att få tillgång till de författningar som gäller för frihetsberövandet. I maj månad meddelade häktet att de inte skulle skriva ut lagtexterna. Häktet har även nonchalerat ytterligare hemställningar från intagna angående detta.

Häktet slarvar med att dela ut myndighetspost. Det har hänt honom vid tre tillfällen att häktet inte har delat ut sådan post. I april månad inkom brev från Södertörns tingsrätt som inte delades ut till honom förrän två veckor senare. Vid det tredje tillfället hade han väntat på att få brev från socialtjänsten. Han efterfrågade brevet flera gånger men fick inte något svar. Det visade sig till slut att brevet hade kommit in till häktet den 8 juni 2023 men skickats direkt till förrådet. Brevet delades ut till honom först den 20 juli. Brevet innehöll en frist för yttrande som hade passerat den 20 juni.

Anmälaren bifogade viss skriftväxling mellan sig själv och häktet angående brevet från socialtjänsten, e-postkorrespondens mellan en klienthandläggare i häktet och en socialsekreterare samt en pappersbit – som kunde uppfattas vara en del av ett kuvert – med dels en postgranskningsstämpel, dels stämplat ”2023-06- -8”.

### Utredning

JO uppmanade Kriminalvården att yttra sig över det som AA fört fram. Yttrandet skulle även innehålla en redogörelse för häktets rutin för hanteringen av inkommande myndighetspost.

I sitt remissvar anförde Kriminalvården, genom regionchefen Region Stockholm, huvudsakligen följande:

Kriminalvården har inhämtat uppgifter från ledningen vid anstalten Beateberg.

Myndighetspost stämplas med ankomststämpel och därefter skickas till avdelningen utan att granskas. Brevet befordras sen normalt till adressaten i ett rum där den intagne kan öppna och läsa brevet. Personal iakttar den intagne men håller sig på ett sådant avstånd att det är uppenbart för den intagne att personalen inte kan läsa innehållet. Vill den intagne inte inneha brevet så skickas det ner till förrådet utan att personalen granskar innehållet. För att lättare kunna ge tillgång till handlingar som skulle kunna äventyra säkerheten så finns möjligheter att förvara exempelvis domshandlingar och förundersökningar finns det särskilda fack på avdelningen där de intagna kan förvara dessa handlingar och få in dem efter inläsning.

Brevet som ankom den 8 juni 2023 var inte ett brev från en myndighet utan avsändaren var anmälarens pappa. Häktet har försökt utreda varför brevet skickades till förrådet istället för att befordras till anmälaren men har tyvärr inte lyckats ta reda på hur misstaget kunnat ske. Anmälaren fick dock möjlighet att i tid yttra sig över innehållet i skrivelsen.

Vad gäller två brev från Södertörns tingsrätt i april månad som enligt anmälan ska ha dröjt två veckor att befordra så kan inte häktet närmare kommentera uppgiften. Häktet dokumenterar inte när myndighetspost befordras till intagna. Häktet Beateberg började ta emot intagna i mitten av mars 2023. Under de första månaderna hanterades brev av inskrivningsgruppen. Denna rutin visade sig vara bristfällig då den arbetsgruppen hade svårt att rutinmässigt få tid varje dag till att hantera brev och att befordran av brev därför kunde fördröjas någon dag. Sedan en tid tillbaka hanteras arbetsuppgiften av en och samma tjänst och med en tydlig ordning för vilken annan tjänst som samtidigt närvarar vid granskningen. Resultatet har blivit att brev idag normalt befordras samma dag som det ankommer till häktet, detta även i de fall som försändelsen granskas.

Anmälaren var en av de första intagna som ankom till det nyöppnade häktet Beateberg. Det är riktigt att det vid denna tidpunkt inte på avdelning fanns tillgängliga det regelverk som gäller för frihetsberövandet. Utskrifter av regelverket lades ut efter någon månads verksamhet. Idag ligger de i pärmar på varje avdelning.

Anmälaren har inga skyddade personuppgifter. Både personal och intagna tilltalar varandra med namn.

### Rättslig reglering

Enligt 1 kap. 4 § häkteslagen (2010:611) ska varje intagen bemötas med respekt för sitt människovärde och med förståelse för de särskilda svårigheter som är förenade med frihetsberövandet. I 1 kap. 6 § första stycket häkteslagen föreskrivs

att verkställigheten inte får innebära andra begränsningar i den intagnes frihet än som följer av lagen eller som är nödvändiga för att ordningen eller säkerheten ska kunna upprätthållas. Av andra stycket framgår att en kontroll- eller tvångsåtgärd endast får användas om den står i rimlig proportion till syftet med åtgärden. Om en mindre ingripande åtgärd är tillräcklig ska den användas.

Av 3 kap. 6 § häkteslagen (HäL) framgår bl.a. att försändelser mellan svensk myndighet ska vidarebefordras utan granskning. En sådan försändelse till en intagen ska dock inte vidarebefordras utan hållas kvar, om det finns anledning att anta att uppgiften om avsändare av försändelsen oriktig

Av 3 kap. 7 § HäL framgår bl.a. att i andra fall än som avses i 6 § får en intagen vägras sända eller ta emot en försändelse, om det är nödvändigt med hänsyn till ordningen eller säkerheten. En försändelse som den intagne inte får sända eller ta emot får hållas kvar.

Av 3 kap. 15 § i Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd (KVFS 2011:2) om häkte, FARK Häkte, framgår att en försändelse till eller från en intagen ska befordras samma dag som försändelsen kommer till häktet, om det är möjligt och försändelsen inte ska granskas eller hållas kvar.

Enligt 3 kap. 18 § FARK Häkte får en försändelse till eller från en intagen granskas genom genomlysning av försändelsen i öppet skick, öppnande utan genomläsning av innehållet, eller öppnande och genomläsning av innehållet. Om en försändelse har öppnats, ska den förseglas när granskningen är slutförd.

Av 3 kap. 19 § FARK Häkte följer bl.a. att en granskning av en försändelse till eller från en intagen ska ske skyndsamt.

### **Kriminalvårdens bedömning**

[...]

Att brevet från anmälarens pappa hamnade i häktets förråd istället för att befordras till anmälaren är både oförklarligt och beklagansvärt. Häktet Beateberg har haft svårigheter att hantera alla försändelser med den skyndsamhet som krävs. De har därför dels ändrat sin organisation, dels förändrat sina rutiner. Häktet bedömer att detta har medfört en säkrare och skyndsammare hantering av försändelser.

AA yttrade sig över remissvaret och anförde huvudsakligen följande. Brevet som kom in till häktet den 8 juni 2023 var inte ett brev från hans pappa utan ett brev från socialtjänsten. Han fick det öppnade brevet från förrådet först flera veckor senare. Han skrev ett klagomål till Kriminalvården samma dag som han fick brevet men har inte fått något svar än.

Till yttrandet bifogade AA ett kuvert märkt Hägersten-Älvsjö Stadsdelsförvaltning och försett med Stockholms stads emblem. Enligt AA hade han tidigare rivit bort en del av kuvertet med postgranskningsstämpel och skickat in till JO tillsammans med sina anmälningar i ärendet.

### **Rättslig reglering**

Kriminalvården har redogjort för några av de bestämmelser som har betydelse i ärendet.

Jag vill med anledning av den del av klagomålet som rör identifieringen av intagna tillägga att enligt 1 kap. 5 § häkteslagen (2010:610), HäL, ska verkställigheten utformas så att negativa följder av frihetsberövandet motverkas.

I den utsträckning det är lämpligt och den intagne samtycker till det, ska åtgärder vidtas för att ge honom eller henne det stöd och den hjälp som behövs.

Vidare framgår av 35 kap. 15 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL, att sekretess gäller inom kriminalvården för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående lider men eller att fara uppkommer för att någon utsätts för våld eller lider annat allvarligt men om uppgiften röjs.

## **Bedömning**

### **Skyddet för intagnas identitet**

AA har lämnat olika uppgifter om hur han har blivit tilltalad i häktet. Det står därför inte klart för mig om personal har tilltalat honom med endast efternamn eller med fullständigt namn. Det har dock inte avgörande betydelse för de uttalanden jag kommer att göra i det följande.

När det gäller Kriminalvårdens remissvar konstaterar jag att det är oklart vad som menas med att personal och intagna i häktet tilltalar varandra med ”namn”. Jag noterar också att Kriminalvården över huvud taget inte utvecklat något resonemang kring frågan om skyddet för de intagnas identitet. Det är anmärkningsvärt att den här frågan ägnats så lite uppmärksamhet. Jag vill påpeka att den granskade myndigheten ska göra det som är möjligt för att klarlägga de aktuella sakförhållandena samt måste bidra till JO:s utredning (se bl.a. JO:s beslut den 10 juni 2024, dnr 5614-2023). Bristerna i Kriminalvårdens yttrande hindrar emellertid inte mig från att utveckla min syn på den nu behandlade saken.

Skyddet för intagnas identitet är en återkommande fråga hos JO i såväl klagomålshanteringen som vid inspektioner och den aktualiseras i olika typer av situationer. Liknande frågor som den nu aktuella har t.ex. varit föremål för JO:s uttalanden vad gäller Kriminalvårdens användande av namnskyltar i anslutning till intagnas celler, se särskilt dåvarande chefsJO:s beslut den 13 december 2019, dnr 5858-2018. Det kan uppmärksammas att detta innebar en viss skärpning i hur JO såg på saken, vilket ligger i linje med regleringen kring och utvecklingen av den allmänna synen på skyddet för den personliga integriteten.

Precis som framhölls i det beslutet är en uppgift om att någon är intagen i anstalt – eller som i detta fall i häkte – typiskt sett sådan att det kan antas att den intagne lider men om uppgiften röjs. Uppgiften omfattas således av den s.k. kriminalvårdssekretessen (35 kap. 15 § OSL). I beslutet uttalade chefsJO att användandet av skyltar med intagnas fullständiga namn eller efternamn medför att intagna, i vart fall när det gäller dem med ovanliga namn, inte själva kan välja om de vill röja sin identitet för andra intagna.

På samma sätt förhåller det sig om personal uttalar ett ovanligt för- eller efternamn eller fullständigt namn i utrymmen där andra intagna vistas. Det kan naturligtvis medföra såväl lidande som fara för den intagne eller dennes

närstående och detta oavsett om den intagne har skyddad identitet eller inte. AA:s påstående om att en medintagen har ”kollat upp” honom och att han kände obehag illustrerar just detta.

AA har redogjort för det svar han fick från häktet efter att han bett om en lösning för att skydda sin identitet. Kriminalvården har inte bemött hans uppgifter i det hänseendet heller. Jag utgår därför från att uppgifterna är korrekta och vill i det sammanhanget påpeka att JO inte har uttalat att Kriminalvårdens verksamhetsställen själva får välja om de vill använda sig av för- eller efternamn. Däremot uttalade chefsJO i det nämnda beslutet att det vore önskvärt att Kriminalvården övervägde om det kunde finnas lösningar som både tillgodosåg myndighetens behov av en tillförlitlig och effektiv identifiering av intagna och gav de intagna möjlighet att välja om de vill röja sin identitet. Jag har inte någon annan uppfattning.

Även om det alltså är oklart vad det innebär rent konkret att personal och intagna i häktet Beateberg tilltalar varandra med ”namn”, antyder remissvaret att häktet utan undantag tillämpar en och samma metod för identifiering av intagna, såvida den intagne inte har skyddad identitet. Jag har inte tillräcklig grund för att slå fast att så är fallet men om det förhåller sig på det viset vill jag framhålla att jag är kritisk till en sådan kategorisk lösning. Personal i häkten och anstalter måste visserligen kunna identifiera de intagna på ett tillförlitligt och effektivt sätt, bl.a. för att minska risken för att intagna förväxlas eller att handlingar – som t.o.m. kan innehålla uppgifter som omfattas av sekretess – delas ut till fel person. Enligt mig är det emellertid inte tydligt att det skulle medföra ett behov av att använda för- och efternamn på de intagna när de tilltalas i t.ex. gemensamhetsutrymmen där andra intagna är närvarande. Ett verksamhetsställe måste anpassa metoden för identifiering utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Något annat är enligt min mening inte förenligt med vare sig bestämmelsen om kriminalvårdssekretess i 35 kap. 15 § OSL eller kravet i 1 kap. 5 § HåL om att verkställigheten ska utformas så att negativa följder av frihetsberövandet motverkas.

#### Häktets hantering av försändelser

Som Kriminalvården har angett i remissvaret ska en försändelse till eller från en intagen befordras samma dag som försändelsen kommer till häktet, om det är möjligt och försändelsen inte ska granskas eller hållas kvar. Om det blir aktuellt att granska försändelsen ska det ske skyndsamt.

Genom utredningen står det klart att ett brev som kom in till häktet den 8 juni 2023 skickades till förrådet utan att dessförinnan vidarebefordras till AA. Enligt AA fick han del av brevet först den 20 juli. Den uppgiften har inte bemötts av Kriminalvården. Jag utgår därför från att så har varit fallet. Det rör sig om ett långt dröjsmål med att befordra brevet och för detta förtjänar häktet kritik.

AA och Kriminalvården har olika uppfattning om vem som var avsändare av brevet i fråga. Enligt AA var socialtjänsten avsändare, vilket innebär att det

varit fråga om s.k. myndighetspost. AA har i sitt yttrande över remissvaret bifogat det kuvert som han menar att det har rört sig om och där en del av kuvertet är bortrivet. Enligt honom är det den del med en postgranskningsstämpel som han tidigare har skickat in till JO som har rivits bort från kuvertet. Jag har inte någon anledning att ifrågasätta det påståendet och noterar dessutom att postgranskningsstämpeln är daterad den 8 juni 2023, vilket stämmer med omständigheterna i ärendet.

Jag kan konstatera att kuvertet mycket riktigt är märkt Hägersten-Älvsjö Stadsdelsförvaltning och försett med Stockholms stads emblem. Samtidigt noterar jag att kuvertet varken är frankerat eller poststämplat. Vidare indikerar den e-postkorrespondens som AA har gett in till JO att vissa handlingar från socialtjänsten har skickats via AA:s pappa. Jag kan mot den bakgrunden inte dra några säkra slutsatser om i vilket skick brevet kom in till häktet eller vem som kan anses ha varit avsändare av detsamma.

Enligt postgranskningsstämpeln på kuvertet har häktet granskat försändelsen med stöd av 3 kap. 7 HåL, dvs. att granskning har varit nödvändig med hänsyn till ordningen eller säkerheten. När det gäller s.k. myndighetspost får dock granskning bara ske om det finns anledning att anta att uppgiften om avsändare är oriktig och i så fall endast i syfte att utreda vem avsändaren är. Det framgår av 3 kap. 6 § HåL.

Eftersom jag inte kan dra några säkra slutsatser om hur brevet i fråga kom in till häktet eller vilka överväganden som gjordes i samband med granskningen har jag inte tillräckligt underlag för att rikta någon kritik mot häktet. Jag vill emellertid lyfta fram att jag nyligen i ett beslut gällande just häktet Beateberg har uttalat att ett brev, som ligger i ett slutet kuvert, från en myndighet bör anses utgöra myndighetspost även om det kommer in i en försändelse från en avsändare som inte omfattas av reglerna för sådan post (se JO 2023 s. 224, dnr 9884-2022). Som jag uttalade i det beslutet är det min uppfattning att det synsättet är mer förenligt med den grundlagsskyddade rätten till förtrolig kommunikation och reglerna för granskning av myndighetspost. Brevet från myndigheten får alltså granskas enbart i syfte att utreda vem avsändaren är när det finns anledning att anta att uppgiften om detta är oriktig.

Ord står mot ord när det gäller frågan om AA i tid fick möjlighet att yttra sig över innehållet i försändelsen. Jag har därför inte grund för att rikta någon kritik mot häktet i denna del.

När det gäller de två breven från Södertörns tingsrätt i april månad ger utredningen inte tillräckligt stöd för någon kritik eller annat uttalande från min sida.

#### Tillgång till författningstexter

Det framgår av remissvaret att relevanta författningstexter gjorts tillgängliga i pärmar på häktets avdelningar. Jag avstår därför från att göra några uttalanden i frågan.

#### Avslutande kommentarer

Vad AA i övrigt har fört fram motiverar inte några uttalanden från min sida.

Ärendet avslutas.

Beslutet har fattats av JO Katarina Pålsson. Dokumentet har fastställts digitalt och har ingen underskrift.

Rättssakkunniga Sanna Ekman har föredragit ärendet och byråchefen Johan Thorblad har deltagit i beredningen.